

ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΝΕΜΕΝΗ, ΣΤΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑ

Διάλεξη Νικηφορίδη, Κουόμο

Κατοικείς στη Θεσσαλονίκη. Την έχεις «περπατήσει», οδήγησες στους δρόμους της (το πιθανότερο, κινήθηκες σημειωτών), δούλεψες μέσα και έξω από τα κτίριά της. Τη γνωρίζεις πραγματικά; Η Θεσσαλονίκη –όπως λίγο πολύ όλες οι πόλεις και ιδίως οι ιστορικές– αποτελεί ένα σύνολο τόπων, με διαφορετικά και ποικίλα χαρακτηριστικά. Διαθέτει «ενδιάμεσους τόπους» (στα όρια του «μέσα» και του «έξω»), υποτιμημένες παρυφές, αλλά και «παράλληλες πόλεις», τη νέα και την αρχαία, που «ζουν» η μία μέσα στην άλλη.

Για τη δυναμική του αστικού τόπου στη Θεσσαλονίκη, από τη Μενεμένη στην Ευαγγελίστρια, μίλησαν οι συνάδελφοι Πρόδρομος Νικηφορίδης και Μπερνάρ Κουόμο, στη διάρκεια παρουσίασης-διάλεξης, που διοργάνωσε το ΤΕΕ/ΤΚΜ, στις 8 Μαΐου, στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, κατόπιν πρότασης της Μόνιμης Επιτροπής Αρχιτεκτονικών Θεμάτων.

Η κοινή πορεία των δύο ομιλητών αρχιτεκτόνων ξεκίνησε το 1990, με τον αρχιτεκτονικό διαγωνισμό "Europan", όπου απέσπασαν το Α' Βραβείο. Έχουν διακριθεί σε πολλούς ευρωπαϊκούς και διεθνείς αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Μελέτες και υλοποιημένο έργο τους έχουν παρουσιασθεί στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και έχουν δημοσιευθεί επανειλημμένα σε αρχιτεκτονικά περιοδικά.

Απευθύνοντας χαιρετισμό στην εκδήλωση, ο αντιπρόεδρος της ΔΕ του ΤΕΕ/ΤΚΜ, Δημήτρης Γαληνός, υπενθύμισε πως «πάγια θέση του ΤΕΕ/ΤΚΜ είναι ότι η υποστήριξη του ρόλου των αρχιτεκτόνων, η ενίσχυση του θεσμού των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών και η προσεκτική εφαρμογή των μελετών είναι στοιχεία απαραίτητα για την διασφάλιση της καλής αρχιτεκτονικής, η οποία παίζει κινητήριο ρόλο στην αναδιοργάνωση των πόλεων και σε συνεργασία με την πολιτική μπορεί να παράγει έργο εμβληματικό για την κάθε πόλη».

Από την πλευρά του, ο πρόεδρος της ΜΕ Αρχιτεκτονικών Έργων, Θανάσης Παπάς, ανακοίνωσε την συνέχιση των εκδηλώσεων με θέμα «Αρχιτέκτονες στη Θεσσαλονίκη». Κάλεσε τους συναδέλφους αρχιτέκτονες να παρακολουθούν τις εκδηλώσεις της Μ.Ε. Αρχιτεκτονικών Θεμάτων, να επισκέπτονται την ιστοσελίδα της (http://www.tkm.tee.gr/Μόνιμες_Επιτροπές/Αρχιτεκτονικών_Θεμάτων) και να συμμετέχουν με προτάσεις στο έργο της.

Η ιστορική μνήμη και ο δημόσιος χώρος

Οι δύο εισηγητές παρουσίασαν τη δουλειά τους μέσα από μια προβληματική, που συνοψίζεται σε τρία θέματα-άξονες προβληματισμού: «Ο χρόνος και η πόλη», «ο δημόσιος χώρος και η πόλη» και «το δημόσιο κτίριο και η πόλη». Οι τρεις θεματικές ενότητες παρουσιάστηκαν μέσα από διάφορες μελέτες, όπως –μεταξύ των άλλων– οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί του EUROSPAN στη Μενεμένη, του Μνημειακού Άξονα της Αριστοτέλους, της Ανάπλασης της Νέας Παραλίας, της Ακαδημίας Γραμμάτων και Πολιτισμού στην Καλαμαριά, του Ολυμπιακού Χωριού, μελέτες και υλοποιημένο έργο όπως η πλατεία Γάτσου στην Νεάπολη, το Βιομηχανικό κτίριο της Σπανός στη Σίνδο, τα Βιβλιοπωλεία Ιανός, η Τεχνόπολη Θεσσαλονίκης και το νέο κτίριο της Τράπεζας της Ελλάδος στη Θεσσαλονίκη.

Όπως τονίστηκε στη διάλεξη των συναδέλφων Νικηφορίδη και Κουόμο, η πόλη –και μάλιστα η ιστο-

ρική πόλη– αποτελεί ένα σύνολο τόπων με διαφορετικά και ποικίλα χαρακτηριστικά. Η αρχιτεκτονική που υλοποιείται μέσα στο πολύπλοκο και σύνθετο αστικό περιβάλλον δεν μπορεί να αγνοήσει τη δυναμική του τόπου και τις ιδιαίτερες ποιότητές του.

Η ισχυρή παρουσία της ιστορικής μνήμης, ο δημόσιος χώρος και το φυσικό τοπίο εντός του αστικού, η σχέση δημόσιου και ιδιωτικού τόπου, οι ενδιάμεσοι τόποι – όρια του «μέσα» και του έξω, οι υποτιμημένες παρυφές της πόλης, είναι μερικά μόνο από τα ποικίλα στοιχεία του αστικού τόπου, ικανά να δημιουργήσουν ισχυρές αναφορές στο αρχιτεκτονικό έργο.

Η πρόκληση των αρχιτεκτονικών επεμβάσεων βρίσκεται ακριβώς στην αναζήτηση της "ενιαίας πόλης" που συντίθεται από τα ξεχωριστά κι ανολοκλήρωτα κομμάτια της, στην πολλαπλότητα και την αμφισημία της.

Αυτή την ισχυρή δυναμική του αστικού τόπου αναζητούμε κάθε φορά που μας ζητείται να υλοποιήσουμε «αρχιτεκτονική» εντός του αστικού χώρου, είτε σημειακά μέσω ενός μεμονωμένου κτιρίου, είτε σε ευρύτερη πολεοδομική κλίμακα.

Οι πολλαπλές και ιδιαίτερες ποιότητες του αστικού τόπου είναι κυρίαρχες στην υλοποίηση της κεντρικής ιδέας ενώ, οι αρχιτεκτονικές επεμβάσεις με τη σειρά τους στοχεύουν να ενεργοποιήσουν τη δυναμική του αστικού τόπου, να την ισχυροποιήσουν ή να την αναδείξουν.

Η δύσκολη υπόθεση της αποκάλυψης της δυναμικής του τόπου έξω από το ιστορικό κέντρο

Έξω από το ιστορικό κέντρο, εκεί όπου το αστικό τοπίο μοιάζει αδιάφορο και ομοιογενές, χωρίς ισχυρά τοπία και μνημεία, η αποκάλυψη της δυναμικής του τόπου είναι πράγματι μια δύσκολη υπόθεση. Και, όμως, σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχει, καθώς τα «σημεία» έξω από την πόλη πληθαίνουν (1. Πολιτιστικό Κέντρο, Θέατρο και Κινηματογράφος του Δήμου Μενεμένης, 2. Ολυμπιακό Χωριό της Αθήνας, 3. Ακαδημία Γραμμάτων και Τεχνών Καλαμαριά, 4. Βιομηχανικό Κτίριο «Οδυσσεάς Σπανός», 5. Τεχνόπολη Θεσσαλονίκης – Μελέτες κοινόχρηστων και κοινοφελών εγκαταστάσεων, 6. Τράπεζα της Ελλάδος – Θησαυροφυλάκιο, Κέντρο Διακίνησης Χρηματικού).

Χώροι κατανάλωσης, η νέα συλλογικότητα

Εκτός από το δημόσιο αστικό χώρο και τα δημόσια κτίρια, που πάντοτε αποτελούσαν τα σημεία αναφοράς για την πόλη, στον χώρο εμφανίζονται και νέοι ιδιωτικοί – συλλογικοί χώροι, που εξελίσσονται στα σύγχρονα «τοπίασημα». Χώροι που αναδύονται δυναμικά μέσα από την ασάφεια και την «ανωνυμία» του ελληνικού αστικού περιβάλλοντος, προωθώντας με την παρουσία τους συλλογικές αφηγήσεις και οράματα (Βιβλιοπωλεία Ιανός, Αθήνα – Θεσσαλονίκη).

Οι παράλληλες πόλεις

Η ανάδυση των αρχαιολογικών οπών εντός του σύγχρονου αστικού ιστού δημιουργεί πάντα προβληματισμούς και ερωτήματα. Οι "παράλληλες πόλεις" θέτουν εμπόδια η μια στην άλλη, συγκρούονται ή αλληλοαγνοούνται, καθώς διεκδικούν και οι δύο, τον παρόντα ρεαλιστικό χώρο. Σε αυτούς ακριβώς τους τόπους, στις ρωγμές του αστικού ιστού, οι όποιες επεμβάσεις οφείλουν να αποκαθιστούν

την ισορροπία ανάμεσα στο παρόν και το παρελθόν, ανάμεσα στη μνήμη και τη συνέχεια συνθέτοντας το μέλλον της σύγχρονης πόλης (Μνημειακός άξονας οδού Αριστοτέλους: αναζητώντας το χαμένο χρόνο, Αρχιτεκτονικός διαγωνισμός για την ανέγερση κτιρίου στο Βρεφονηπιακό Σταθμό Άγιος Στυλιανός).

Το δημόσιο αστικό τοπίο

Πολύτιμα και σπάνια για τις ελληνικές πόλεις είναι πλέον τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του «τοπίου» δηλαδή το πυκνό πράσινο, η έντονη παρουσία της φύσης, ο ανοικτός ορίζοντας. Άραγε υπάρχουν κάπου, αν τα αναζητήσεις; (1. Ανάπλαση Πλατείας Γάτσου, 2. Το δυτικό τόξο της Θεσσαλονίκης. Νέοι κοινόχρηστοι χώροι για την σύγχρονη πόλη, 3. Ανάπλαση Νέας Παραλίας: πράσινα δωμάτια στο θαλάσσιο μέτωπο της πόλης). ■

Η πρόκληση των αρχιτεκτονικών επεμβάσεων βρίσκεται ακριβώς στην αναζήτηση της "ενιαίας πόλης" που συντίθεται από τα ξεχωριστά κι ανολοκλήρωτα κομμάτια της [Θεσσαλονίκης], στην πολλαπλότητα και την αμφισημία της

Έξω από το ιστορικό κέντρο, εκεί όπου το αστικό τοπίο μοιάζει αδιάφορο και ομοιογενές, χωρίς ισχυρά τοπίασημα και μνημεία, η αποκάλυψη της δυναμικής του τόπου είναι πράγματι μια δύσκολη υπόθεση

Η πόλη –και μάλιστα η ιστορική πόλη– αποτελεί ένα σύνολο τόπων με διαφορετικά και ποικίλα χαρακτηριστικά. Η αρχιτεκτονική που υλοποιείται μέσα στο πολύπλοκο και σύνθετο αστικό περιβάλλον δεν μπορεί να αγνοήσει τη δυναμική του τόπου και τις ιδιαίτερες ποιότητές του

Εκτός από το δημόσιο αστικό χώρο και τα δημόσια κτίρια, που πάντοτε αποτελούσαν τα σημεία αναφοράς για την πόλη, στον χώρο εμφανίζονται και νέοι ιδιωτικοί – συλλογικοί χώροι, που εξελίσσονται στα σύγχρονα «τοπίασημα»